

ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

THE SIGNIFICANCE OF THE ECONOMIC SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE IN PROVIDING ITS COMPETITIVENESS

У статті визначено актуальність дослідження поняття категорії «економічна стійкість». Розглянуто та систематизовано наукові підходи до трактування та розуміння категорії економічна стійкість. Обґрунтовано місце економічної стійкості в забезпеченні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання різних рівнів, виділено основні умови її забезпечення.

Ключові слова: економічна стійкість, конкурентоспроможність, забезпечення, показник, середовище, параметри

В статье определена актуальность исследования понятия «экономическая устойчивость». Рассмотрены и систематизированы научные подходы к определению и пониманию категории экономическая устойчивость. Обосновано место экономической устойчивости в обеспечении кон-

курентоспособности субъектов ведения хозяйства разных уровней, выделены основные условия ее обеспечения.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, конкурентоспособность, обеспечение, показатель, среда, параметры

The article defines the relevance of the study of the concept of the category "economic sustainability". The scientific approaches to the interpretation and understanding of the category of economic sustainability are reviewed and systematized. The place of economic sustainability in ensuring the competitiveness of business entities at various levels is substantiated, the main conditions for ensuring it are highlighted.

Key words: economic sustainability, competitiveness, provision, indicator, environment, parameters

УДК 658:33

Ханін С.Г.

викладач

Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая

Постановка проблеми. Сучасні умови ринкового середовища, підвищення конкуренції у глобальних масштабах, зростання динамічності кон'юнктури національного та світового ринків, постійні зміни макро та мікро середовища підприємств значно вплинули на стійкість їх функціонування. На жаль, такі коливання продемонстрували низькі адаптаційні можливості вітчизняних суб'єктів господарювання. Багато із них опинилися на межі банкрутства та повинні вирішувати питання щодо їх подальшого існування. Тому сьогодні досить актуальним є вивчення сутності, значення та місця економічної стійкості в забезпеченні їх конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемами економічної стійкості підприємств займалися багато відомих вітчизняних і закордонних вчених-економістів, а саме: О. Ареф'єва, О. Василенко, Д. Городянська, В. Козик, Н. Бусленко, М. Удовиченко, Г. Савицька, М. Кизим, Ю. Цямрюк, Л. Алексеєнко, О. Поліщук, В. Іванов, З. Бауман, С. Кован, Н. Шевчук, А. Бухвалов, С. Матейко, Donaldson, L. Preston, R. Freeman, S. Jurgens, P. Johansson, S. Zadek, В. Арнольд, Д. Джесеф, Ж. Йос та ін.

Роботи цих вчених розкривають різні підходи до розуміння поняття «економічна стійкість», способи оцінки та прогнозування стійкості роботи суб'єктів господарювання різних рівнів. Але все ж природа феномену досліджуваної категорії настільки непередбачувана, що і уявлення про його сутність та визначення різноманітні.

Постановка завдання. Аналіз теоретичної бази демонструє, що дослідження в цій сфері ведуться досить активно, але час впевнено міняє

вимоги до побудови бізнес-процесів, тому є очевидна потреба продовжити досліджувати категорію «економічна стійкість» та визначити її значення та місце в забезпеченні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання різних рівнів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

«Stability» в перекладі з англійської – «стабільність, стійкість», що означають постійність та міцність стану будь-якої системи [1]. Словник української мови визначає стійкий стан системи таким чином «здатний витримати зовнішній вплив, протидіяти чомусь; здатний зберігати, існувати в несприятливих умовах; який не піддається сторонньому, переважно негативному, впливу; для якого характерні стабільність, постійність, сталість» [2].

В 80-х роках минулого століття з виникненням капіталістичних відносин з'явилися перші спроби розуміння та використання категорії «економічна стійкість» [3].

Масштабні дослідження економічної стійкості характерні для періоду глобальних енергетичних криз (1973-1979рр.), коли вперше гостро постала проблема обмеженості природних ресурсів [4].

Представники класичної та неокласичної економічної теорії досліджували економічну стійкість з позицій цільового підходу, характерною ознакою якого є визначення максимізації прибутку як результату стійкості підприємства (А. Сміт, А. Маршал). Але практична діяльність таки доводить, що прибуток, отриманий сьогодні, не завжди гарантує отримання прибутку в майбутньому. Підтримка такого підходу визначення «економічної стійкості» простежується в дослідженнях і сучасних науковців (В.Козик, Ю. Погостинский, Н. Погостинська) [5], [6].

Представники соціально – орієнтованого підходу (Д. Медоуз, А. Рід, А. Урсул) при визначенні сутті економічної стійкості наголошують на тісному взаємозв'язку економічних, фінансових, соціальних та екологічних факторів визначення економічної стійкості суб'єктів господарювання різних рівнів. Представники цього підходу переосмислюють мету отримання прибутку та розглядають суб'єкт господарювання з стратегічних управлінських позицій забезпечення економічної стійкості. Потрібно таки визначити, що на сьогодні прихильники такої точки зору домінують.

Ототожнення економічної стійкості з фінансовим станом підтримують представники фінансового підходу – М. Кизим, Г. Савицька, Ю. Копчак, Е. Бригхем). При цьому їх погляди різняться за чинниками формування економічної стійкості – платоспроможність, інвестиційна привабливість, ліквідність, рентабельність, оптимальні пропорції у розподілі фінансових ресурсів. Але такий підхід розуміння категорії «економічної стійкості» досить обмежений, так як унеможливорює орієнтацію виключно на один фактор її формування і фінансова стійкість, сама по собі, не здатна забезпечити ринкову стійкість компанії, яка визначається її діловим іміджем і позиціонуванням у певному сегменті ринку за рахунок формування відмінних характеристик (знань, компетенцій, динамічних здатностей тощо), репутаційного та клієнтського капіталу [5].

Акцент на значимість рівноваги та збалансованості ресурсного потенціалу представлено в дослідженнях представників ресурсного підходу визначення економічної стійкості. Це роботи В. Медведєва, В. Бугая, В. Омельченко, О. Поліщук та ін. Такий підхід найбільш комплексно визначає забезпечення економічної стійкості суб'єктів господарювання за рахунок ефективності використання їх ресурсів, але в повній мірі не розкриває формування стійких конкурентних переваг, що базуються тільки на матеріальних ресурсах.

Досить поширений підхід розуміння категорії «економічна стійкість» в прихильниках структурно – кібернетичного підходу, який базується на розумінні необхідності відповідного динамічного забезпечення цілісності системи в сучасному ринковому середовищі (В. Захарченко, В. Іванов, С. Бараненко). Економічна стійкість в розуміннях прихильників цього підходу визначається властивостями системи її складових та забезпечується системою ефективних управлінських рішень [5].

Риса швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища як пріоритетна в забезпеченні економічної стійкості підприємства наголошують представники адаптаційно – рівноважного підходу до розуміння сутті категорії економічної стійкості (Ж. Казієва, М. Фоміна, О. Колодізєв). Прихильники цього підходу визначення категорії «еконо-

мічна стійкість» підтримують ствердження про здатність адаптації систем господарювання до постійних змін навколишнього середовища та їх риси досить швидко врівноважуватися.

Сучасний підхід до розуміння економічної стійкості – еволюційно – прогресивний базується на понятті «стійкість руху», який припускає відхилення параметрів системи внаслідок її динамічного, турбулентного функціонування (О. Зайцев, Р. Фещур, О. Островська). Філософія розуміння поняття «економічна стійкість» ґрунтується на визначенні балансу стійкості підприємства та можливостей його розвитку, так як розвиток руйнує рівновагу [5].

У закордонній літературі категорія «економічна стійкість» розглядається в макро – (забезпечення стабільного розвитку підприємства), мезо – (забезпечення показників фінансового стану) та мікро-економічних (пов'язано з приватним життям та соціальне забезпечення – пенсії, заробітні плати, страхові виплати) аспектах [7].

Визначено два різновиди економічної стійкості – статистична та динамічна. Статистична форма стійкості як економічної категорії пов'язана зі станом рівноваги підприємства, який зберігається незважаючи на турбулентність факторів ринкового середовища. У словнику надано наступне визначення терміну «рівновага»: 1) стан спочинку, у якому знаходиться будь – яке тіло, системи під впливом рівних, протилежно спрямованих сил; 2) стійке співвідношення між чим – небудь [5].

Незважаючи на чисельні науково – теоретичні напрацювання на даний момент відсутній загально визнаний підхід до трактування категорії «економічна стійкість». У зв'язку з цим визначені далеко не всі її ключові складові, не сформована коректна методологія оцінювання її рівня, відсутні рекомендації для застосування методів в практичному визначенні рівня економічної стійкості підприємств та перелік рекомендованих управлінських рішень, спрямованих на його підвищення в короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Окреслення позитивних та негативних сторін підходів розуміння та визначення категорії «економічна стійкість» дає можливість обґрунтувати місце економічної стійкості підприємства в забезпеченні його конкурентоспроможності.

Зрозуміло, що рівень ефективності функціонування підприємства буде визначатися рівнем його економічної стійкості, тобто саме економічна стійкість і буде індикатором його конкурентоспроможності. Економічна стійкість є тим підґрунтям, що забезпечує передумови ефективного функціонування суб'єктів господарювання різних рівнів та формує її конкурентні переваги на ринку.

Базова основа ефективної діяльності й забезпечення тенденцій стійкого розвитку суб'єктів гос-

подарювання об'єктивно пов'язані з його економічною стійкістю [8].

В узагальненому розумінні економічна стійкість з погляду інтересів різних суб'єктів господарювання має різні критерії оцінки. Так, для власників та інвесторів – це фінансова складова, для кредиторів – платоспроможність підприємства, управлінські структури

оцінюють економічну стійкість з позицій загальної ефективності виробничо-господарської діяльності.

При оцінці конкурентоспроможного потенціалу науковцями пропонується використовувати групові чинники визначення економічного потенціалу, рівня управління та технологічного рівня, що неможливо оцінити одним – єдиним показником.

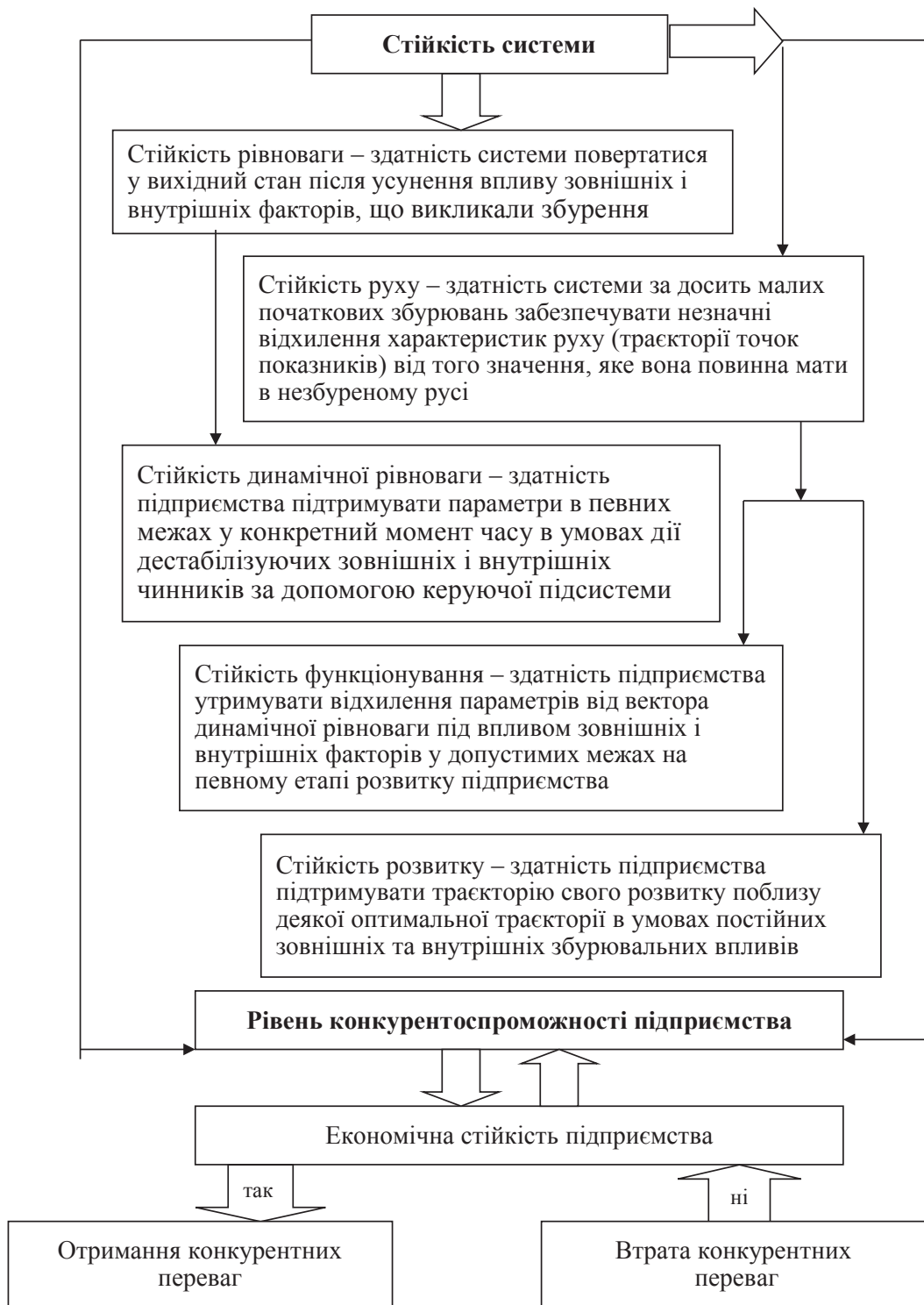

Рис. 1. Місце економічної стійкості підприємства в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства [9]

Це комплексні показники, що враховують економічний, фінансовий стан, рівень ефективності використання виробничих ресурсів, соціального значення та показники екологічного напрямку.

Економічна стійкість підприємства в теоретичному розумінні синергічно поєднує стійкості рівноваги, руху, динамічної рівноваги, функціонування та розвитку [9].

Оцінка теоретичних розробок з питань економічної стійкості дозволили виділити основні умови її забезпечення:

1) збалансованість внутрішніх ресурсів суб'єктів господарювання;

2) моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища;

3) розробка і реалізація управлінських рішень «на випередження» змін.

Потрібно відмітити, що конкурентоспроможність забезпечується не тільки завдяки пристосуванню до змін динамічного середовища, а й завдяки випередженню цих змін.

Висновки з проведеного дослідження. Підвищення конкуренції у глобальних масштабах, зростання динамічності кон'юнктури національного та світового ринків, постійні зміни макро та мікро середовища підприємств значно вплинули на стійкість їх функціонування. На жаль, такі коливання продемонстрували низькі адаптаційні можливості вітчизняних суб'єктів господарювання. Тому сьогодні досить актуальним є вивчення сутності, значення та місця економічної стійкості в забезпеченні їх конкурентоспроможності.

Роботи вчених розкривають різні підходи до розуміння поняття «економічна стійкість», способи оцінки та прогнозування стійкості роботи суб'єктів господарювання різних рівнів. Але все ж природа феномену досліджуваної категорії настільки непередбачувана, що і уявлення про його сутність та визначення різноманітні.

Аналіз напрацювань науковців в контексті визначення економічної стійкості, надає можливість ствердити, що економічна стійкість – це комплексне поняття, яке відображає стан та перспективу розвитку суб'єктів господарювання за будь – яких умов впливу внутрішнього та зовнішнього середовищ у конкретний проміжок часу за комплексними показниками економічного, фінансового, виробничого, кадрового, ринкового, соціального та екологічного характеру, які досить унікальні та забезпечують конкурентоспроможність підприємств на ринковому середовищі.

Важливим завданням в подальших дослідженнях забезпечення економічної стійкості суб'єктів

господарювання різних рівнів стане розгляд механізму дії інноваційного та управлінського підґрунтя.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ожегов С., Шведова Н. Толковий словар русского языка / С. Ожегов, Н. Шведова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ozhegov.info/slovar/>
2. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х т. Т. 4 / Укл.: проф. В.В. Яремко, к. філ. н. О.М. Сліпущко. – К.: Аконті, 1998. – 944 с.
3. Оцінка та формування економічної стійкості підприємства [Текст] : [монографія] / Т. В. Пономаренко. – Кривий Ріг : Вид. центр ДВНЗ «КНУ», 2016. – 325 с.
4. Пономаренко Т. В. Еволюція концепції корпоративної стійкості / Т. В. Пономаренко // Стратегія економічного розвитку України. – 2015. – № 36. – С. 38-45. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2015_36_6
5. Пономаренко Т.В. Типологізація підходів до трактування сутності категорія «економічна стійкість підприємства» / Т.В. Пономаренко // Вчені записки: наук. зб. – 2014. – Вип. 16. – С. 14-20.
6. Козик В.В. Сутність, види та чинники формування економічної стійкості підприємства / В.В. Козик, В.Ю. Паньків, В.А. Гришко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.12. – С. 219-226.
7. Гончарова О. М. Сутнісний аналіз та оцінка внутрішньої економічної стійкості підприємства / О. М. Гончарова, Б.О. Антонюк // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2016. – Вип. 2. – С. 88-98. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpre_2016_2_11
8. Гергега О. В. Сутність фінансово-економічної стійкості сучасних суб'єктів економіки / О. В. Гергега // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 794. – С. 250-254. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_794_36
9. Фещур Р. В. Економічна стійкість підприємства – становлення понятійного базису [Електронний ресурс] / Р.В. Фещур, Х.С. Баранівська. – Режим доступа : <http://vlp.com.ua/node/5812>
10. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): автореф. дис. к.е.н / Інститут економічного прогнозування НАН України – К. : Науковий світ, 2001. – 17 с.
11. Крисько Ж. Стратегічна стійкість підприємства: підходи до визначення та оцінки / Ж. Крисько // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2010. – №14. – С. 111-119.
12. Кавин О.М. Гносеологічні засади забезпечення економічної стійкості підприємства / О.М. Кавин // Наукові записки Української академії друкарства. – 2012. №3. – С. 81-87.